

Sokołska zajimawostka

Pódlanski plakat bę w Budyšinje za Serbski Sokol njeznaty muž wotedał. Škoda, wulka škoda, zo njezhonichmy jeho mjeno. Džakujemy so dاریełej za to, zo njeje plakat přeč čisny! Snadž bę jón něhdže w starych aktach namakał, snadź wot něhdyšeho sobustawa Sokoła dóstał. Podložk móže jenož z Bukec abo wokolnych wsow być. To wuchadźa z toho, zo přeprašuje so w dokumencie na zwučowanje jednoty Sokoła „w Stangec hosćencu“. Pohladachmy do starych Sokołskich Listow. Tam zwěsćichmy, zo bę Bukečanska jednota kóždy sobotu we 8.00 hodź. w Stangec hosćencu zwučowała. Cyle wěsće su tohodla tež plakaty zhotowjeli – nic čišćeli, ale z ruku pisali, a su je potom na rozděl-ných městnach we wsy přičinili. Što wo to, zo su na plakaće prawopisne zmylki. Pisar je so prócował, je nimo pisma samo serbske barby přirysował. Je to był zahority přirysnik Sokoła – a wě-domy Serb!

Što móže k plakatej nadrobnosće podać? Što wě wo formach reklamy za Sokol a jeho zwučowanja? Prosimy naležnje wo informacije redaktorej Sokołskich Listow!

Mikra

List z Prahi

W čisle 3/1997 pisachmy wo tym, zo přebywachu w léce 1920 na iniciatiwu českeho Sokoła serbske džěci w Bělej pod Bezdězom. Na kóncu přinoška so prašachmy, hač móže něchtó z čitarjow wo tym nadrobnosće podać. Echo na namołwu w Sokołskich Listach wuwosta – hač do februara 1998. To dóstachmy z Prahi list českeho přečela Serbow Jiřia Mudry. W dopisu, spisanim w bjezporočnej serbsćinje, skedźbnja J. Mudra na to, zo bę so hižo w léce 1993 w Rozhledze wo Čechu Josefje Maštálku tež tale sada wozjewila: „Za čas přenjeje swětoweje wójny organizowaše pomoc za serbske džěci w prózdniških lěhwach pola Běleje pod Bezdězom.“ Prašachmy so: Što něšto wě, zo přebywachu serbske džěci hižo za čas wójny – potajkim mjez 1914 a 1918 – w Čechach? A što móže nadrobnosće wo powójnskich lěhwach podać? Měnimy lěhwa po 1. swětowej wójnje. Wo zajězdach po 2. wójnje sprihotujemy tuchwilu dokumentaciju, na příklad wo přebywanju skupiny z Radworja w Lišowje pola Českich Budějowic w awgusće 1945.

M. Krawc

SOKOŁSKE LISTY

Foto: archiw Sokoła

Před 50 lětami XI. wšosokołski zlět w Praze

Serbscy młodostni swědkojo swójeho luda

Pjatk, 3. julija, budže tomu polsta lět, zo předstaji něhdže 200 serbskich młodostnych swoju rejwansku scenu z wjacorych narodnych serbskich rejow w hoberskim a ponowjenym Praskim Strahovskim stadionje před něhdže 300 000 přihladowarjami we wobłuku XI. wšosokołskeho zlěta w léce 1948. Běše to po dwanaćelětnym přetorhnjenju dla 2. swětoweje wójny zaso wulke zetkanje sokołow z cyheho swěta. Z wěstosću wěmy, zo su so Lužicy Serbja do toho mjez V. (1907) a IX. (1932) zlětom na štyrjoch ze swojimi delegacijami w Praze wobdžělili. Na X. w léce 1938 hižo njewustupichu, dokelž dyrbyše so Sokol w aprylu 1933 rozpušćić. Z tym běše kónc z organizowanym sportowanjom w Serbach.

Hakle w nazymje 1947 poča so w tym nastapanju zaso něšto hibać. Nastork k tomu bę oficielne přeprašenje z Českosłowakskeje (ČOS – Česki sokołski zwjazk) na XI. wšosokołski zlět spočatk julija 1948 do Prahi. Předsydstwje Domowiny a Serbskeje młodžiny (SM) zwolaše na to na 17. januar 1948 wuradźowanje wo sportowych prašenjach a wo wobdžělenju na zlěće w Českosłowakskej stolicy. Na nim běchu tež někotři něhdyši sokołjo přítomni. Z rozprawy Noweje doby „Wozrodzi-li so serbske čelozwučowanje?“ zhonimy 21. januara, zo je so rozsudžilo, zo ma jěc sylna skupina młodostnych z Hornjeje a Delnjeje Lužicy z wotpowědnej rejwanskej scenu do Prahi a tam wustupić. Na namjet Pawoła Neda wutwori so wosebity 15 wosobow sylny wuběrk k wozrodźenju sportowanja. Předsyda tutoho gremija bu Jan Meškank, kotryž bę do 1933 zwjazkowy načolnik Serbskeho Sokoła, a sekretarka bu Sonja Šajbic (džensa Dučmanowa), džowka předawšeho starosty Jakuba Šajby. Najwa-

zniši wulki nadawk tutoho wuběrka bęše potom hnydom, přihtowac wobdžělenje serbskich młodych ludźi na zlět. Tak zestaješaj w jara krótkim času za planowany wustup S. Šajbic rejwansku scenu na zakladže ludowych rejow a J. Winar k tomu wotpowědnu hudźbu. Wšitke holcy mějachu jenož w narodnej drasće do Prahi jěc, a to pak w katolskej, Wojerowskej, Slepjanskej, delnjoserbskej abo Budyskej ewangelskej. Nětko započachu so prawidlowne zwučowanja. K tomu pisa Mikławš Krawc w lětušej Serbskej Protyce w nastawku „Na sokołski zlět w Praze před 50 lětami nihdy njezabudu!“ mjez druhim na str. 136 tole: „W přichodnych tydženjach a měsacach nazwučowachu rejje na mnohich městnach Hornjeje a Delnjeje Lužicy, při čimž mějachu so Jan Meškank, Sonja Šajbic, Hilda Nowotna a dalši z někotrejškuli čězu będźić. Pomyslny na příklad jenož na trěbne jězby do Delnjeje Lužicy. Je wjace hač kedžbyhódnje, zo bę so njezdźiwajo tež politiskich mylenjow w delnjolužiskich kónčinach zeslachćilo, wottam 27 młodostnych za sobuskutkowanje dobyć. Po tym zo bę Českosłowakska wojska misija při Kontrolnej radze 4 wulkomocow w Berlinje dnja 16. junija 1948 za 251 člonow čelozwučowanjskeje jednoty w Budyšinje wuzim wustajila („propustka“ bę w čěšćinje a rušćinje spisana), přewjedže so 20. junija w Radworju přěnja zhromadna proba. Młodostni běchu w hrodze kaž tež w kublarni Serbskeje ludoweje uniwersity w Chrósće přenocowali.“

Za džensniši čas njepračadowa, ale za tehdyšu nuzu symptomatske bę, zo mějachu rejwarjo sej do Radworja tute žiwizny sobu přinješć, a to punt běrnow, 10 gr tuka a 5 gr kofeja a, kiž w Chrósće přenocowachu, k tomu hišće poł punta muki.

Zjawna pruwa w Radworju so derje poradžu. Sobustawy wuběrka pak mějachu so čětro čezko, nastupajo směr a formu tajkeho čelozwučowanja po 15 lětach přetorhnjenja sportoweje hibanja w Serbach so zaso prawje zrozumić. Rozdžělnosć nahladow tčeše hłownje w pěstowanju a předstajenju něhdyšich prostnych zwučowanjow abo žiwizich a spěšnišich ludowych rejow na tajkich zlětach.

Wšudze z najwjetšej zahoritósću młodym Serbam přiwyskali

Štwórtk, 1. julija, nawječor přijědžechu rejwarjo do Budyšina a mějachu na Trělnišću swoju generalku. Hižo nazajtra rano wokoło 5.00 hodź. wotjědže 227 wosobow sylna skupina z čahom přez Drježdžany do Českeje. Na dwórnišću Podmokly kaž tež w Praze samej buchu přewšo wutrobnje wot oficialnych zastupjerjow a syłow wobydlerstwa witani. Hłowne dny XI. wšosokołskeho zlěta běchu wot 3. do 8. julija. Za našu serbsku delegaciju pak bę hižo přeni džen, sobota, 3. julij, wjeršk zajězda. Na nimoměry šěrokim terenje swětostlawneho Strahova, na kotrymž móže hač do 25 000 sportowcow nadobo swoje zwučowanja předstajeć, pokaza za tamne poměry mólička serbska skupina swo-ju rejwansku scenu, a to hnydom po wustupje Českosłowakskeho sokołow. Nowa doba rozprawja wo tutym podawku 6. julija tole: „Něhdže 200 našich młodźencow a holičow přewjedže na zlěčišću rjad narodnych rejow. Wustup, kotryž traješe něhdže 15 mjeňšinow, nawjedowaše Sonja Šajbic. Hudźbu, kotraž so přewjedže na klawěrje, bę zestajal Jurij Winar. Wustup so skónči z našej narodnej hymny. Šćedriwy příklek myto- waše wukony našeje skupiny.“

W přichodnym čisle (wone ma wuńć kónc awgusta) chcemy pi- sać wo jednoće Sokol Budyšin – předchadnica Rotacija Budyšin bu před 40 lětami založena – a wo serbskej wubrance starych knjezow před zajězdom 12./13. septembra do Českeje.

Smjeć 😊 so směš...

Mać praša so knjeza fararja: „Prajće mi prošu, hač je to hrěch, hdyž naš hólć nježdělu kopańcu hraje!“ Na to farar: „To wšak hrěch njeje. Ale z hrěchom je, kak wón hraje.“

Arabski wolijowy bohačk k swojemu přečelej: „Mam sportowe žony rady. Njedawno sym so hakle ze žónskim koparskim mustwom woženil.“

Mandželski zwučuje we fitnessowej rumnosći: tepta na kolesu, zepěra wahi atd. Nadobo zawoła žona z kuchnje: „Hdyž sy so dosć zhrěl, to móžeš pomalu přiněc a mi wěko marmeladoweje šklěncy wočinić spytać.“

Muž hlada w telewiziji kopańcu. K swojej žonje měni: „Hra wšak je cyle zajimawa, škoda jenož, zo wrota faluja.“ Na to wona: „Sy da ty slepy, ja tola wo- boje widžu.“

Rys: Schubert

Wo krótkim zamylenju we wustupje, kiž so sta, dokelž bě so při wobroćenju notow přepřimnylo a lopjeno wuwostajilo a hudźbnikaj pak tam dale hraještaj, so w rozprawach z połym prawom njepiše. Tuta njezapka „bjezradnosć“ mjez rejwarjami je pak so hluboko do jich pomjatka zaryła. Nimale wšity wobdźělnicy-swědkojo, kotrychž sym so zaše tyždenje za jich dopomjenkami na tutón wulki zlět w Praze prašať, mi tež wo tutej situaciji powědachu.

Wutoru, 6. julija, hibaše so wjace hodžin trajacy wulkotny swjedźenski čah po Praze, na kotrymž so 85 000 sokołow a sokołkow wobdźěli. Mjez nimi kročeše, a to samo nimale na čole, serbska skupina. Z najwjetej zahoritósću při wuskachu masy přihladowarjow wšudže po woběmaj bokomaj hasow wšem delegacijam, wosebje zastupnikam najmjenšeho słowjanskeho luda. (Tajki jusk, wysk, radosć a witanje smy jako delegacija našeho nowozaloženého Serbskeho Sokola w léce 1994 dožiwili, hdyž pochodowachmy na XII. wšosokołskim zléce po nimale samsnych hasach zlotěje Prahi. Tole čas žiwjenja njezabudžeš.) Serbskich zastupnikow slawjachu tež triumfalnje, hdyž wustupi mjeńša skupina rejwarjow na mjeńšich zletowych zarjadowanjach we Vinohradskej sokolowni a Šlowjanskim domje. Mjeńša skupina (40 wosobow) wobdźěli so po zléce hišće na słowjanskich swjatočnosćach na něhdyšej wuznamnej historiskej twerdziznje a hrodže Děvín pola Bratislavy.

Štož nastupa cyklownu ličbu aktiwnje wobdźělenych Serbow na XI. wšosokołskim zléce 1948 w Praze, k tomu piše M. Krawec w létušej Serbskej protyce tole: „Nimo 227 wosobow z čahom poda so do Prahi tež skupina serbskich gymnaziastow z Varnsdorfa a w bloku dorosta sobu zwučowaše, tež někotři serbscy džětačerjo w Českej běchu aktiwni zwučowarjo w rjadach českeho Sokola. Tak móžemy něhdy z ličby 250 Serbow wuchadžeć, njeprilicho tehdy w Praze skutkowacych abo studowacych Serbow.“

Je nimoměry zajimawe čitać rozprawy wo přihotach a wuhodnoćenjach tutoho zléta w Nowej dobjě, wosebje z aspekta tehdyšich wuměnjenjow, žadanjow a móžnosćow za serbsku delegaciju rejwarjow. Tak piše Jan Meškank na přikład:

Foće: J. Budar

16.6.1948: „Dyrbimy wšity derje serbsce powědać a swoje mjeno serbsce napisać móc... Jězbu do Prahi a wróćo ma kóždy sam plaćić.“ (něhdy 25 hriwnow - Nk.)

30.6.1948: „Njenošće njetrjebawšu drastu sobu a žane přewulke kófrы. W Budyšinje budže kruta kontrola... A wy druzy so nje-mjerzajće, wy tam pojedžeće přichodny raz.“

6.7.1948: „Tu pak so w kritiskim připisu

skorži, zo njeběchu w serbskej delegaciji za zlět jenož rejwarjo, ale, zo wěste wosoby sej přisporjeja, „njepowalne“ prawa, so wobdźěleć na kóždymžkuli zajězde do wukraja.“ Wšem našim serbskim wobdźělnikam w Praze je tutón zlět w mnohich dopomjenkach wostal hač do džensnišeho njezapomnyti, a to wosebje jako wulki podawk zhromadneho prócowanja, přezjednosće a přecelstwa.

Jurij Nuk

Z dopomjenkow serbskich rejwarjow na XI. wšosokołskim zléce w Praze

Bjarnat Lešawa, Radwor: Zahorilo je mje to, štož je ta juhosłowjanska młodžina na Strahovje pokazala. My smy pak tež pytnyli, zo so tuta sylna skupina z juhosłowjanskeje někak wobkedžbowaše. Ju su spytali izolowac dla Titoweho politiskeho směra, kiž su wšelacy nowi českosłowjacy politikarjo wotpokazali. A na naměće w Praze tež zaso někotři wotachu „Bjez Beneša žana republika!“ To bě wuraz tehdomnišjeje politiskeje situacije a čahańcy, kiž bě nadobo zaso dosć napjata. Při našim wustupje nadobo njeharmonowaše hudźba ze slědom rejow. Nichtó wokomiknje njewědžeše, kak ma so docyla prawje hibać. To pak je so bohudžak bórce zaso do praweho wotběha data.

Pija Weclichowa, Pančicy: My holcy smy wšitke w serbskej narodnej drasće byli. Njesmy směli ciwilnu drastu docyla sobu wzać. Spali smy w Praze w rumnosćach jedneje šule, a to na slonje. Naše reje smy dopodnja na dnju našeho wustupa w tym wulkim Strahovskim stadionje, w kotrymž je so naša skupina nimale zhubila, hišće raz přezwučowali. Popodnja na hłownym wustupje pak bě chwilk w bjezradnosć mjez nami. Mlynje stej so hnydom dvě topjeni notow wobročitoj a hudźbnikaj staj dale hratoj. Wothlós přihladowarjow bě njehladajo na tute

krótkie misnjenje wulkotny. Zahorice a dołho je so placalo. Bě to tajka prawa solidarosć a přecelnosć napřećo nam. Kóždy wšak wědžeše, što my smy a što za nas tehdy naša mała horstka woznamjenješe, na přikład porno juhosłowjanskim a českim sokołam a druhim, kotřiž z wjacorymi tysacami aktiwnymi na tutym hoberskim arealu swoje wurjadne programy poskićichu.

Nimoměry sylny emocionalny začisć je we mni zawostajil, zo smy wječor ze sokołami z wjacorych krajow na tych šěrokih schodach šule sedželi, w kotrejž běchmy wšity zakwartěrowani, a zo je so jendźelisce, francosce a w dalších rěčach mócnje spěwalo, a my wězo tež serbsce. To běše tajki wulkotny mjezynarodny a přecelski fluidum. Smy so mjez sobu zrozumili, byrnjež skoro nichtó wotpowědne rěče njewobknežeše.

Jurij Budar, Krakecy: Za nas běše XI. wšosokołski zlět wulkotne dožiwjenje. Z Krakec so wobdźělichu tři holcy – Marta Simonec, Rut (Dale na stronje 3)

(Pokročowanje ze strony 2)

Šoćica a moja mandželska Hilža Budarjowa a my tři hólcы – Jan Hercog, Waltar Guda a ja. M. Simonec a J. Hercog staj bohužel hižo zemřeloj. W Krakecach je tehdy zwisk z prjedawšim Serbskim Sokolom hišće někak byl. Bě tola hišće wjetšina žonow a mužow žiwa, kotřiž su po I. swětowej wójnje jako młodži w našej sokołskej jednoće aktiwni byli.

Bě to w Praze wulke dožiwjenje, přihladowac, kak sej tři lěta po skónčenju 2. swětowej wójnje młodžina z mnohich kóncow swěta ruce dawa, hromadže spěwa a rěči. Němska młodžina tam njebě přeprašena a tež nic přítomna. Naša sportowa jednotka dósta za swój program jako zastupnica najmjenšeho słowjanskeho naroda wulke přihłosowanje. Wulki swjedźenski čah 6.7. skónči wulke schadžowanje młodžiny w zlotěj Praze. Wostanu to njezapomnite dny rjaných dožiwjenjow.

Bohužel stejšće mała mróćel rozkory wyše wšeho wjesela. Sokoljo z juhosłowjanskeje mějachu swoje čezje, dokelž bě so jich statne wjednistwo, na čole maršal Tito, wot sowjetskeho wšehomócného systema Stalina wotwobročilo. Na jednym dnju, hdyž běchmo z mandželskej na Václavskim naměće, počachu tam samo trěleć. Smój so hnydom spěšnje, kaž mnozy druzy tež, wottam zmynuloj. To bě wězo jara njelubozna a samo strašna wěc.

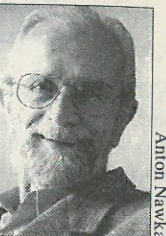
dr. Jurij Lešawa, Budyšin: Smy so w Praze jara prócowali wo porjadne zmištrowanje našeho wustupa. Mlynje je so bohužel něšto nimokuliło, tak zo smy byli čětro zamjerzani, zo njeje naš přinošk so w tajkej skutkowosći radžil, kaž smy sej to poprawom přeli a kaž smy to wopravdže zamóhli. Ale priklesk přihladowarstwa bě najebać wšeho wulkotny, hrimotacy! My smy z tutym zajězdom přiležnosć měli, raz do swěta pohladać, što druzy činja, što woni zamóža. Wosebje su so nam lubili te juhosłowjanske rjanolinky.

Frida Kohec, Bukecy: Z Bukec běchu po mojim wědženju sobu Arnošt Króna, Hinc Kowar, Rut Jefic, Erna Čěžnikec, Jan Lubjenski, a ze susodnje Trjebjenicy Ludmila Lorec a jeje bratr Jan a moja kuzina Ela Kohec. Z jědzu su nas w Praze jara derje zastarali. W tutej dnjach spočatk julija běše tam jara čopło, wo-sebje w tym wulkim stadionje, a my holcy běch-my wšak jenož w narodnych drastach. Wječor pak smy njehladajo teje horcoty a teje drasty na reje šli, a to přez Karlowy most. Ale hdyže, to wjace njewěm. Wróćo smy so potom wosebje přez tutón dołhi most bojeli, a tak dyrbješe Arnošt Kowar z nami sobu domoj hić. A zo mějachmy mału panu při našim wustupje na Strahovje, na to so hišće derje dopomnju. Wěm, zo smy chwilk w bjezradni stali, dokelž to njeběše nadobo ta prawa hudźba, po kotrejž dyrbjachmy so dale wjerćeć a rejwac.

Cyril Kola, Budyšin: Tón Strahov je na nas ze svojim kolosalnym stadionom hobersce skutkowal. A za nas Serbow je wšudže byla nje-směrna zahoritósć, w stadionje kaž na dróhach. „Nazdar“, „At žijou Lužičti Srbové“, „Na zdar, Lužičané“ a podobne nam přeco zaso přiwołachu. Mjez nami hornjo- a delnjoserbskimi rejwarjami je byla jara dobra zhromadnosć. W tutej dnjach w Praze sym přeni króć wuznamnu delnjoserbsku basnjerku a nowinarku Minu Witkoje widžal a zeznal. Wona je k nam Serbam přišla. To sym samo jeje knižku „Erfurtske spomnješa“ dóstať.

Zezběrať a zestajať: Jurij Nuk

Za sokołomaj Antonom a Józefom Nawkomaj

Jenož z wotstawkom někotrych tyždenjow zemřestaj w nalěcu krejnaj a sokołskaj bratraj z horliwjeje serbskosokołskej Nawkec swójby: 4. apryla Anton Nawka w starobje 84 lět, 23. meje Józef Nawka w starobje 88 lět. Njebohaj slušestaj w prjedawšim Serbskim Sokole k najlepšim lochkoatletam. Při tym bě starši Józef wo mólićkosć wukoničiši. Wón docpě na přikład w dalokoskoku 6,00 metrow a bě najlepší atlet Sokola w štýriboju, šesćiboju a džesaćiboju. Józef Nawka zwučowaše w léce 1926 aktiwnje na Wšosokołskim zléce w Praze w rjadach českeho Sokola, bě wobdźělnik zléta pólskeho Sokola 1929 w Poznanju w rjadach delegacije Serbskeho Sokola a přislušeše skupinje Serbow na zléce w Běłohrodze w léce 1930.

Dokelž budu kletu 70 lět po zléce w Poznanju, wopytach před měsacami Ceciliju Nawkec w starowni sw. Ludmile w Swinjarni a Józefa Nawku w Budyšinje na Čornoboskej dróze. Pokazach jimaj originalnu pólsku nowinu z julija 1929 z fotografiju, na kotrejž staj w rjadach Serbskeho Sokola

Józef Nawka (cyle naprawo) w kruhu delegacije Serbskeho Sokola 1930 w Běłohrodze. Foto: archiw Sokola

při swjedźenskim čahu po Poznanju. Što wědžeštaj wobaj powědać, wo tym móžeće w Serbskej protyce 1999 čitać. Sym džakowny, zo smědžach so ze swojim něhdyšim

wučerjom na Budyskej Serbskej wyšej šuli hišće rozmołwjeć.

Z džakownosću spominam tež na swojeho wučerja na SWŠ a PI w Małym Wjelkowje Antona Nawku. Józefa a Antona widžach tehdy za čas wuknjenja prawidlownje na kopańcy na Budyskej Mlynkec luce. Antona wšak widžach tež w mustwje wučerjow SWŠ volleyball hrać. A jako započach wo sportowych podawkach do nowin pišać, to mje Anton Nawka k tomu pohnješe, mi wosebje rěćnje radžeše. K sportowej tematice je WANAW hdys a hdys hišće něšto narysował a zbasnił. Wo tym móžeće so na pódlanskim přikładze třoch rysowanek k temje „kopańca“ přeswědčić.

Rysowanki ke kopańcy su runje tak žortne kaž na přikład baseň „Lodohokej“. Z njeje chcemy jenož někotre linki citowac:

Po lodže so suwa puk,
raz je tam, raz tu, raz fuk.
Hračcy jězdža z rozmachom,
pjeru do njoh' z wotmachom.
Druhdy do so dyrja tež,
stóž so boji, smyka přec.
Zleći stóž raz wo rampu,
to so lampy čumpaju.

Nječ je sokołomaj Antonej a Józefej Nawkomaj serbska zemja lochka!

M. Krawec

Rysowanka Antona Nawki, ke kotrejž je wón sam tónle tekst přiřadil: „Mustwo nastajnosći ‚muleruje‘, hraje kaž bjez hlówy a da sej hižo pjaty rók trělić.“

